

Representantforslag nr. 50

(2007-2008)

fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Åge Starheim, Ib Thomsen og Jørund Rytman

Dokument nr. 8:50 (2007-2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Åge Starheim, Ib Thomsen og Jørund Rytman om endringer i kommunevalgordningen

Til Stortinget

BAKGRUNN

Kommunene er selve grunnmuren i det norske demokratiet, og forslagsstillerne ønsker å styrke denne grunnmuren i takt med utviklingen i samfunnet for øvrig. Folk må ha tillit til at deres stemmer teller, og at valgprosessen er rettferdig.

Ved kommunevalget i 2007 ble det avdekket flere feil og mangler ved valgprosessen, og dette representantforslaget inneholder konkrete forslag til forbedringer. Svakheter ved valgordningen for stortingsvalg, slik representanten Lodve Solholm tok opp i en interpellasjon til kommunal- og regionalministeren 30. mars 2006, er utenfor rammen av dette representantforslaget.

Politiet konkluderte etter en innledende etterforskning med at det hadde foregått valgfusk i Drammen ved kommunevalget 2007, og at personer i byens rusmiljø hadde blitt tilbudt penger for å stemme. Man skulle kanskje tro at avdekking av valgfusk ville føre til omvalg, men i henhold til valgloven § 13-4 tredje ledd, kan et kommunevalg kun kjennes ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på fordelingen av mandatene mellom listene og som det ikke er mulig å rette. Man kan altså ikke kjenne valget ugyldig hvis valgjuks kun har påvirket sammensetningen av de enkelte partigruppene. Når det gjelder suspensjon i forbindelse med valgfusk finnes det ikke engang en egen paragraf for dette, og den øvre strafferammen på 3 års fengsel er neppe

særlig avskrekkende. Forslagsstillerne fremmer derfor forslag om å åpne for suspensjon av folkevalgte siktet for juks, samt åpning for å kjenne valg ugyldig også der feil antas å kun ha påvirket mandatfordelingen innad på den enkelte valgliste. Forslagsstillerne fremmer dessuten forslag om å øke strafferammen for valgfusk, samt forslag om at Norge ved neste kommunevalg skal ha tilstrekkelig med internasjonale valgobservatører.

Det er færre som stemmer ved kommunevalg enn ved stortingsvalg, og denne situasjonen holder seg stabilt fra valg til valg. Ved kommunevalget i 2007 var valgdeltakelsen på 61,2 prosent, mens den ved stortingsvalget i 2005 var på 77,4 prosent. I NOU 2006:7, Det lokale folkestyret i endring, Lokaldemokratikommisjonen, gikk derfor et mindretall bestående av Sørheim, Røssland, Steen, Kvaløy og Skard inn for felles valgdag med følgende begrunnelse:

"... Felles valdag er eitt av få tiltak som vil auke valddeltakinga. Mindretallet meiner også at felles valdag kan vere eit viktig tiltak for å auke den politiske interessa og for å sikre at heilskapsperspektivet på politikken kjem betre fram. Kommunane utfører i stor grad oppgåver innanfor rammer sett av staten. Det er difor avgjerande for lokalpolitikken korleis den nasjonale politikken blir utforma. Stortingsfleirtalet og Regjeringa vil i stor grad ha innverknad på korleis kommunane skal og kan løyse oppgåvene sine. Kommunale oppgåver er i fokus og vert i stor grad avgjerande for valresultatet også ved Stortingsval, t.d. eldreomsorg, skolepolitikk og barnehagepolitikk. Det er også rikspolitikarane som i stor grad dominerer valkampen både ved lokalval og stortingsval. Ein felles valdag vil tydeleggjere ansvaret mellom dei ulike styringsnivåa, disiplinere politikarane og skape ein felles debatt og forståing rundt viktige problemstillingar som må løysast i samarbeid mellom forvaltningsnivåa. Mindretallet meiner at felles val vil auke tilliten mellom stat og kommunar og tilliten til dei folkevalde og dei politiske partia på alle

nivå. Mindretallet meiner dette ikkje vil svekke høvet til samtidig å få fokus på lokale saker og lokale kandidatar. Det vil bli lettare med politisk ansvarsutkravning både sentralt og lokalt enn no. I dag kan ein få regjeringskifte og fullstendig endring av politikk ovafor kommunane midt i ein kommunestyreperiode."

Forslagsstillerne er enig med kommisjonens mindretall, og ønsker å innføre en felles valgdag. Sverige har hatt felles valgdag siden 1970, med valg til Europarlamentet hvert femte år som eneste unntak.

Stortinget vedtok ved behandlingen av Ot.prp. nr. 24 (2006-2007) at

"Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg. Velgers identitet kan ved stemmegivning på institusjon i stedet bekreftes av en ansatt som legitimerer seg."

Denne endringen var helt klart riktig og nødvendig. Flere valgstyres har imidlertid gitt tilbakemeldinger på at en del forsøkte å stemme ved hjelp av falsk ID, og at det i dag ikke brukes straffereaksjoner overfor slik virksomhet. Forslagsstillerne fremmer derfor forslag om at forsøk på bruk av falsk ID ved stemmeavgivelse skal straffes med fengsel eller bøter.

Fremskrittspartiet stemte ved behandlingen av Ot.prp. nr. 96 (2005-2006) imot en ny § 38 a nr. 3 i kommuneloven, som i praksis legger opp til forskjellsbehandling mellom kjønnene i forbindelse med valg til for eksempel komiteer underlagt kommunestyret. Fremskrittspartiet er nemlig imot enhver form for positiv eller negativ diskriminering på grunnlag av religion, kjønn, legning, etnisk eller politisk tilhørighet. Hvis jevn kjønnsfordeling er viktig for velgerne, vil dessuten partier som lykkes med dette, ha et betydelig konkurransefortrinn. Likestillings- og diskrimineringsombud Beate Gangås tok i Aftenposten 6. september 2007 idégrunnlaget til denne paragrafen ett skritt videre, og ba velgerne stemme ut hvite, heteroseksuelle menn mellom 40 og 50 år uten nedsatt funksjonsevne. Dette viser hvor farlig prinsippet om såkalt positiv diskriminering er. Man vil alltid kunne finne grupper som er underrepresentert, og hvis man virkelig ønsker kommunestyre som speiler befolkningen 100 prosent, må man overlate oppgaven med å velge kommunestyre til Statistisk sentralbyrå (SSB), og ikke velgerne. At et likestillingsombud selv går aktivt inn for grov diskriminering på bakgrunn av kjønn, legning, alder og etnisitet, tyder på at likestillingsombudet kanskje har utspilt sin rolle i det norske samfunnet. Forslagsstillerne fremmer forslag om nødvendige lovendringer for å avvike enhver form for kjønnskvalifisering i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalg, og vil for øvrig motsette seg ethvert forslag om forskjellsbehand-

ling på bakgrunn av religion, kjønn, legning, etnisk eller politisk tilhørighet.

Innvandrere trenger bare å ha bodd i Norge i 3 år for å ha stemmerett ved kommunevalg, mens bare norske statsborgere har stemmerett ved stortingsvalg. Dessverre kan mange innvandrere etter 3 år i Norge fortsatt ikke norsk, og det er dermed umulig for dem å sette seg inn i norsk politikk og samfunnsliv. I 1979 ga Norge stemmerett til nordiske borgere ved lokalvalg, og dette ble gjort etter en anbefaling fra Nordisk Råd. Dette har senere blitt utvidet til å gjelde alle innvandrere, og Norge har bilaterale avtaler med EU-landene om at deres borgere skal ha stemmerett her hvis de har bodd her i 3 år. Disse bilaterale avtalene speiler innholdet i Maastricht-avtalen som EU-landene er bundet av seg imellom. På samme måte får norske borgere i Spania stemmerett der etter å ha bodd der noen år. Gjennom å begrense stemmerett ved lokalvalg til norske borgere og EØS-borgere, vil man sikre at de som har rett til å avlegge stemme ved kommunevalg, har opparbeidet seg en grunnleggende demokratiforståelse. Ungarn begrenset for øvrig i 2004 stemmerett ved kommunevalg til kun ungarske borgere og EØS-borgere med 3 års botid. Forslagsstillerne fremmer derfor forslag om endringer slik at Norge ikke går lenger enn Norges internasjonale forpliktelses tilsier.

Ved kommunevalget i 2007 ble det fra Kommunal- og regionaldepartementet utsendt informasjon til dem som skal stemme, ikke bare på norsk, men også på engelsk, tyrkisk, russisk, somali, vietnamesisk, arabisk, farsi og urdu. Valgene av disse språkene rimer dårlig med avtalene Norge har undertegnet med europeiske land om stemmerett ved lokalvalg etter 3 års botid i Norge. For å etterleve intensjonene i disse avtalene mener forslagsstillerne at det vil være langt mer naturlig med informasjon på EU-språk som tysk, fransk, polsk, engelsk og spansk. Forslagsstillerne fremmer derfor forslag om at valginformasjon på andre språk enn norsk først og fremst skal være på EU-språk.

Kommunal- og regionaldepartementet og Stortinget bestemmer i dag nøyaktig hvordan valgprosessen skal være i den enkelte kommune, og dette gjør demokratiet mindre dynamisk enn det ellers hadde vært. Resultatet er lav valgdeltagelse og lavt engasjement. For eksempel kan kommunene selv ikke bestemme hvorvidt de vil ha direkte ordførervalg eller ikke, men må søke kommunal- og regionalministeren om lov. Forslagsstillerne vil minne om at Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre i Innst. O. nr. 9 (2006-2007) fremmet felles forslag om endringer i kommuneloven og valgloven slik at kommunestyre og fylkesting selv velger valgmetode for valg av ordfører og varaordfører. Forslagsstillerne fremmer tilsvarende forslag på nytt.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at stemmerett ved lokalvalg begrenses til norske borgere, innenfor rammen av de internasjonale avtalene Norge er forpliktet av.

II

Stortinget ber Regjeringen legge opp til at valgformasjon på andre språk enn norsk først og fremst skal være på EU-språk.

III

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om felles valgdag for Stortinget, fylkesting og kommunestyre.

IV

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at den som er siktet for valgfusk, blir suspendert fra sine politiske verv.

V

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som åpner for å kjenne valg ugyldig også der feil antas å

kun ha påvirket mandatfordelingen innad på den enkelte valgliste.

VI

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å heve strafferammen for valgfusk.

VII

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ internasjonalt slik at Norge ved neste kommunevalg har tilstrekkelig med internasjonale valgobservatører.

VIII

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at forsøk på bruk av falsk ID ved stemmegivning straffes med bøter eller fengsel.

IX

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å avvikle enhver form for kjønnskvotering i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalg.

X

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til nødvendige lovendringer slik at kommunestyre og fylkesting selv velger metode for valg av ordfører og varaordfører, innenfor demokratiske rammer.

12. februar 2008

